

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներկ

Մեր բառը ներկ = «tinta, tinto, tintura» եւ ներկ-ան-ե-մ, ե-ներկ = «tingere, tignere, colorire» բուն հայ՝ այսինքն հնդկադերմանական կամ հնդեւրոպական եւ ո՛չ պարսկերէնէն առնուած բառ կ'երեւի ինձ ըլլալ։ Այս մասին կուզեմ իմ կարծիքս բացատրել։

Սկսինք այս բացատրութիւնը անմիջապէս երանգ=«colore» (= ներկ = «tinto») բառի հետ, որ՝ ըստ հռչակաւոր հայագէտ Հիւբշմանի՝ պարսկերէնէն առնուած բառ է․ նոր պարսկ․ rang — «colore», պագենդ․ rang, սանսկր․ ranga. (Hübschmann, Armenische Etymologie, էջ 148)։ Այս սանսկրիտ ranga բառը կարծեմ ես հիմայ հայերէն ներկ բառի մէջն ալ գտնել, միայն իբր բուն հայերէն բառ։

Սանսկր․ bhangā = «Brechung, Bruch, Welle» եւ այլն ալ ուսինք քեկ = «zerbrochen, gebrochen» իբր բուն հայերէն բառ (echtarmenisches Wort) մեր գեղեցիկ եւ հին հնդեւրոպական լեզուի մէջ․ ուրիմն սանսկր․ ranga ալ պէտք է հայ․ *րեկ ձեւին համեմատէ։ Բայց ի՞նչպէս բացատրենք հիմայ բոլոր բառը, որուն *րեկ միայն վերջը կըրնայ ըլլալ։ — Բոլոր բառը բացատրելու համար ուրիշ բուն հայերէն բառ մը պէտք է որ առաջ բերենք․ այսպէս՝ նիս = «Lage, Sitzen, Sitz, Residenz» բառը, որ է նի (վար) + աւմատ sed = «նստիմ»։ Արդ՝ հայ․ ներկ ալ, ըստ իս, այս նի ունի։ Հայերէն *նի-րեկ յետոյ եղաւ *ն'րեկ, ինչպէս հայ․ «նկար» — նոր պրս․ նիկար, հյ․ «նշան» = նոր պրս․ նիշան (տես նաեւ Hübschmannի նշանաւոր յօդուածը «Zür Chronologie der armenischen Vocalgesetze» իմ ուսումնաթերթի «Sprachwissenschaftliche Abhandlungen»ի մէջ, հատոր Ա, պրակ 8) եւ վերջապէս *ն'րեկ ձեւէն եղաւ այժմեայ «ներկ» բառը, ինչպէս եղած է հայերէն «դժոխք» = նոր պրս․ դոգախ, պագենդ․ դոժախ, ձայնաւորնեւրու կարգի փոփոխութեամբ (durch Umstellung der Vocale, ըստ Հիւբշմանի․ տես Armenische Etymologie, էջ 143)։

Սպանանեմ

Հայերէն սպանանեմ = «սպաննեմ, necidere» նոյնպէս հնդեւրոպական բառ է. յունարէն θάνα *«պակասութիւն, difetto»*. երկուքն ալ հնդեւրոպական *spn-* (սպն-) արմատէն: Նշանակութեան մասին հմտ. հայ. պակաս = «manco, deficiente» եւ հայ. ոճը պակաս առնել = «պակասեցուցանեմ, զրկեմ, far manco, diminuire, privare» եւ ջնջել ի միջոյ = «ստակեմ, distruggere, uccidere», որով մի եւ նոյն ժաւմանակ մեր կարծիքն ալ կը հաստատուի:

Մուռջ

Հայերէն մուռջ = «mutu» բառը դասուած է հնդեւրոպական բառերու կարգին Հիւբշմանի յիշեալ Քերկանութեան մէջ, էջ 476, հետեւելով Buggeի (Kuhn, Zeitschrift 32, 21), որ համեմատած է յունարէն *μῦτος* = «մուռջ, mutu», լատ. *mutus* բառերու հետ: Եւ «մուռջ» բառը յունարէն *μῦ* = «գոցեմ» (բերանը կամ աչուրները) ձեւէն կը կարծեմ. այսպէս հնդեւր. **mu-* *-ant* = «գոցող զբերանը», հայ. -ջ վերջաւորութեամբ, ինչպէս կը տեսնենք «անուրջ» = յուն. *δυνα*, «ողջ» = հին իր. *uile*, «կամուրջ» = յուն. *γέφυρα* բառերու մէջ:

ՂՈՒԿԱՍ ԲԱԴՐՈՒՊԱՆԵԱՆ

Անեցի

